

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ___ ” _____ 2017 __ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА на здобуття освітнього ступеня

магістра зі спеціальності

072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

за магістерською програмою професійного спрямування

«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: **«Управління ліквідністю комерційного банку на прикладі ПАТ «Укресімбанк»»**

Виконавець:

студент фінансово-економічного
факультету

Гасмасис Іван Олександрович

_____ /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Іоргачова Марія Іванівна

_____ /підпис/

Анотація кваліфікаційної роботи магістра

АНОТАЦІЯ

Тасмасис І. О., «Управління ліквідністю комерційного банку на прикладі ПАТ «Укрексімбанк», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Фінансовий та страховий менеджмент», Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2017 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес діяльності комерційних банків в умовах становлення ринкових відносин.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти підвищення ліквідності, методи управління ліквідністю.

Проведено аналіз показників ліквідності, що дозволило надати у роботі загальну фінансово-економічну характеристику банку.

Запропоновано методи вдосконалення механізму підвищення ліквідності банку, зокрема надається перелік заходів щодо покращення структури джерел формування ліквідних коштів.

Ключові слова: ліквідність, активи, платоспроможність, фактори впливу, норми НБУ.

ANNOTATION

Tasmasys I. O., «Liquidity management of a commercial bank, for example, Public Company «Ukreximbank», thesis for Master degree in specialty «Finance, banking and insurance» under the program «Financial and insurance management », Odessa National Economic University Odessa, 2017

Thesis consists of three chapters. Object of study the process of commercial banking in the minds of becoming rinkovih vidosin.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of theoretical aspects of liquidity increase, methods are considered in the paper liquidity management. The analysis of liquidity indicators was carried out, which allowed to provide in the work the general financial and economic characteristics of the bank.

The methods of improving the mechanism of increasing liquidity of the bank are offered, in particular, a list of measures aimed at improving the structure of sources of liquidity formation is provided.

Keywords: liquidity, assets, solvency, factors of influence.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ ЯК ЗДАТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	6
1.1 Поняття ліквідності та її значення в діяльності банку.....	6
1.2 Методи та прийоми управління ліквідністю банку.....	15
1.3 Правове регулювання ліквідності банків в Україні.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПАТ «УКРЕКСІМБАНК»	38
2.1 Організаційно-методичне забезпечення управління ліквідністю банку.....	38
2.2 Ідентифікація факторів впливу та їх урахування в управлінні ліквідності банку.....	49
2.3 Комплексний аналіз ліквідності банку.....	54
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ	71
3.1 Оцінка ефективності методів управління ліквідністю банку.....	71
3.2 Напрями вдосконалення управління ліквідністю банку.....	75
3.3 Зарубіжний досвід управління ліквідністю та можливості його застосування в Україні.....	83
ВИСНОВКИ	92
Список використаних джерел	96
Додатки	102

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає в тому, що банківська система відіграє важливу роль в сучасних умовах і подальшому розвитку економіки України. Утриматись на цих позиціях в ринковій економіці банківська система зможе тільки за наявності розвинутої теорії банківської справи. Це створює необхідність удосконалення обліково-аналітичних наук, методики та інструментарію економічного аналізу банківської діяльності. Одним з показників надійності й життєздатності банківської установи є ліквідність.

Для забезпечення ефективності функціонування банківської системи набуває особливого значення підтримання стабільного стану ліквідності комерційних банків. Це залежить від досконалості процесу управління ліквідністю, зовнішнього і внутрішнього. Розвиток ринкових відносин у вітчизняному банківському секторі, реформування бухгалтерського обліку на засадах міжнародних та національних стандартів зумовлює додаткові вимоги до економічного контролю і аналізу показників банківської діяльності, зокрема ліквідності. Об'єктивна необхідність створення адекватних систем аналітичної підтримки і обґрунтування управлінських рішень, їх вдосконалення і адаптації до потреб управління ліквідністю сучасного комерційного банку визначають актуальність роботи.

Вагомий внесок у дослідження проблем ліквідності зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені: М.І. Баканов, Л.Г.Батракова, М.Б. Диченко, Е. Долан, Дж. Кейнс, В. Кромонов, О.І. Лаврушин, А.І. Мілюков, Г.С.Панова, Е. Рід, Дж. Сінкі, А.Н. Трифонов, В.М. Усоскін, М.М. Ямпольський. Однак, зарубіжний досвід не може використовуватися без урахування умов функціонування українських банків, пов'язаних зі специфікою їх ліквідності, чинною системою обліку та звітності. Все це потребує розроблення методик аналізу і регулювання банківських операцій, адаптованих до особливостей розвитку грошового ринку, банківської системи України, економіки країни в цілому.

Метою і завданням дослідження є систематизація, вдосконалення і розвиток наявних методичних підходів до аналізу ліквідності та розроблення для комерційних банків України інформаційно-аналітичного забезпечення процесу стратегічного й оперативного управління ліквідністю.

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- визначити економічну сутність ліквідності та платоспроможності комерційного банку;
- розглянути теоретико-методологічні засади щодо управління ліквідністю банків;
- проаналізувати нормативно-правові акти НБУ;
- розкрити механізм існуючих методів управління ліквідністю;
- проаналізувати систему управління ліквідністю ПАТ «Укресімбанк» на основі використання методу показників ліквідності, в тому числі і обов'язкових економічних нормативів;
- здійснити порівняльний аналіз рівня ліквідності ПАТ «Укресімбанк» з іншими банками першої групи та банківської системи України в цілому;
- провести аналіз внутрішніх нормативних документів щодо управління ліквідністю в банку;
- визначити шляхи вдосконалення управління ризиком ліквідності в банку;
- розглянути зарубіжний досвід управління ризиком ліквідності в країнах ЄС та вимоги Базельського комітету щодо управління ліквідністю.

Об'єктом дослідження є процес діяльності комерційних банків в умовах становлення ринкових відносин в Україні.

Предметом дослідження виступають економічні відносини у розрізі управління ліквідністю, методологія, теорія та методичний інструментарій аналізу ліквідності.

У роботі використовувалися:

- загальнонаукові методи (історико-логічний, аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія) при дослідженні теоретичних аспектів аналізу ліквідності;

- принципи системного підходу і концептуальні положення банківського аналізу на етапі методологічного розв'язання проблеми, обґрунтування логіки аналітичного процесу загалом;

- спеціальні економіко-статистичні прийоми (середніх і відносних величин, вибіркового спостереження, групування, динамічних рядів, коефіцієнтний) у ході розроблення конкретних методик аналізу статичної і динамічної ліквідності.

При написанні даної дипломної роботи використовувались математичні та статистичні методи аналізу, які дають змогу дослідити систему управління ліквідністю та зробити порівняльний аналіз рівня ліквідності комерційного банку з іншими банками, а також метод групувань та графічний метод, що дають змогу зробити поглиблений аналіз предмету дослідження та представити графічно отримані результати.

Інформаційною базою дослідження виступають матеріали нормативного та законодавчого характеру, публікації в спеціальних періодичних виданнях, підручники, внутрішні положення банку та інтернет-сайти.

ВИСНОВКИ

У вітчизняній і зарубіжній літературі існують різні підходи до визначення ліквідності. Найпоширенішими є функціонально-цільові визначення поняття. Розглянуті трактування грішать неповнотою і однобічністю формулювань, що пов'язано, значною мірою, з вузьким розумінням зобов'язань банку, під якими розуміють в основному боргові зобов'язання перед вкладниками. Залишається дискусійним поняття про співвідношення ліквідності та платоспроможності, їх специфіку і взаємозв'язки.

Термін «ліквідність» (від лат. Liquidus - рідкий, текучий) у буквальному значенні слова означає легкість реалізації, продажу, перетворення матеріальних цінностей у кошти.

Поняття ліквідність комерційного банку означає можливість банку своєчасно і повно забезпечувати виконання своїх боргових і фінансових зобов'язань перед усіма контрагентами, що визначається наявністю достатнього власного капіталу банку, оптимальним розміщенням і величиною коштів по статтях активу і пасиву балансу з урахуванням відповідних термінів.

Ліквідність як «потік» аналізується з погляду динаміки, що припускає оцінку спроможності комерційного банку протягом визначеного періоду часу змінювати сформований несприятливий рівень ліквідності або запобігати погіршенню досягнутого, об'єктивно необхідного рівня ліквідності (зберігати його) за рахунок ефективного управління відповідними статтями активів і пасивів, залучення додаткових позикових коштів, підвищення фінансової стійкості банку шляхом зростання доходів.

Ліквідність – це здатність фінансового інструменту (який є за своєю суттю гарантійним зобов'язанням про повернення взятих у кредит коштів) трансформуватися у грошову форму, а ступінь ліквідності визначається характером цієї трансформації. Додатна ліквідність активів зумовлена їх

якістю (надійністю, терміновістю і дохідністю), а також можливістю дострокової реалізації. Тому стверджується, що запас високоліквідних активів банку, які можна продати у разі необхідності, і теоретично, і практично рівнозначний якісному, диверсифікованому портфелю його цінних паперів. Якість від'ємної ліквідності має прямо протилежне значення. Для банку, насамперед, важлива стабільність боргових зобов'язань, сталість сум і термінів повернення.

Механізмом забезпечення ліквідності комерційних банків є встановлені державою вимоги до ліквідності, платоспроможності, структури капіталу. Кожен показник окремо не достатній для того, щоб однозначно стверджувати, що стан конкретного банку ліквідний.

Капітальна база банку забезпечує фінансову стійкість банку. Власний капітал, основу якого становлять статутний та інші фонди, є головним захисним джерелом поглинання ризику активів та гарантування коштів клієнтів. Чим більший власний капітал банку, тим більша, за інших рівних умов, його ліквідність.

Якість активів визначається на основі їх ліквідності, ризикованості, дохідності та диверсифікованості. Ліквідність активів — це їх здатність трансформуватися в грошові кошти шляхом їх реалізації або погашення зобов'язань боржником. Ступінь ліквідності активів залежить від їх призначення. Активи банку в грошовій формі призначені для виконання платіжної функції, інші — для отримання доходу тощо.

Перш за все, необхідно зазначити, що номінальне зростання суми активів за чотири роки склало 67 127 460 тис. грн, але динаміка реальної величини активів показує зворотній хід, це викликано зокрема різким падінням купівельної спроможності гривні на протязі аналізованого періоду. Таке номінальне зростання багато в чому відбулося за рахунок збільшення суми кредитів та зобов'язань клієнтів банку. Подальший аналіз показує, що кошти в Національному банку України та готівкові кошти банку також збільшилися саме у 2016-му році порівняно з 2013-м на 3 755 765 тис. грн.

Крім того, необхідно звернути увагу на структуру зобов'язань банку, яка у 2016-му році змінилася у бік збільшення на 79 378 515 тис. грн у порівнянні з 2013-м за рахунок коштів банку та коштів клієнтів. Позитивна динаміка спостерігається незважаючи на те, що на протязі 2014-го та 2015-го року кризові явища в секторі економіки (стагнація та галопуюча інфляція) спровокували масовий відтік депозитних коштів з банку та дуже вагомо дискредитували банківську систему в цілому. Це свідчить про досить активну діяльність банку на ринку фінансових послуг саме за останній 2016-й рік. Величина власного капіталу на протязі чотирьох років демонструвала різку мінливість: якщо у 2015-му році порівняно з 2013-м вона знизилася на 82%, то за 2016-й рік збільшилася на 75%, що свідчить про вихід банку на достатньо стабільний рівень фінансування власних зобов'язань.

Забезпеченість банку ліквідним коштами дає йому змогу активно та ефективно працювати на ринку фінансових послуг України. За період що було аналізовано ПАТ «Укресімбанк» досягнув значного приросту балансових показників та, як бачимо, збільшення показників ліквідності. Агресивна стратегія охоплення ринку, яка скоріше за все була обрана менеджерами ПАТ «Укресімбанк» приносить свої дивіденди, перш за все, за рахунок розширення кредитного портфелю банку та за рахунок вдалої політики в сфері залучення коштів, тобто розробки депозитної сітки, яка дає змогу, по-перше, бути впевненим у власних вкладах з боку населення чи юридичних осіб, а, по-друге, дає змогу банку ефективно використовувати наявні кошти з метою покриття миттєвих розривів та обслуговування власних термінових кредиторських зобов'язань.

Проведений аналіз ліквідності банку, а також аналітичний аналіз балансу банку показав, що банк забезпечений коштами як для погашення короткострокових зобов'язань, так і для погашення довгострокових зобов'язань, крім того, під час аналізу банк було визначено, що банк має досить перспективний кредитний портфель. Комплексний аналіз ліквідності

банку дає змогу робити висновки про вдале застосування інструментарію управління ліквідністю з боку керівництва банку.

У міжнародній практиці менеджери по управлінню ліквідності банків розробили ряд практичних рекомендацій для поліпшення цього виду діяльності. Перша з них полягає в тому, що менеджери з управління ліквідністю повинні контролювати діяльність усіх відділів банку, відповідальних за використання і залучення коштів та координувати свою діяльність із роботою цих відділів. Друга рекомендація полягає в тому, що менеджери з управління ліквідністю повинні передбачати коли найбільше великі вкладники і користувачі кредитів банку планують зняти кошти з рахунку або збільшити внески. Це дозволяє керуючим планувати свої дії у випадку виникнення дефіциту або надлишку ліквідних коштів.

Відповідно до третьої рекомендації, менеджери з управління ліквідністю в співробітництві з вищим керівництвом і керівниками відділів повинні бути впевнені, що пріоритети і цілі управління ліквідними коштами очевидні. У недавньому минулому при розміщенні коштів ліквідність банку часто мала вищий пріоритет. Сьогодні управлінню ліквідними коштами надається роль допоміжного механізму в порівнянні з пріоритетом банку №1 - наданням позик усім категоріям клієнтів. Банк повинен надавати будь-які вигідні позики, ставлячи перед керуючим ліквідними коштами завдання вишукування достатніх коштів для забезпечення кредитів. Суть четвертої рекомендації полягає в наступному: потреби банку в ліквідних коштах і рішення щодо їх розміщення повинні постійно аналізуватися з метою запобігання і надлишку, і дефіциту ліквідних коштів. Зайві ліквідні кошти, що не реінвестуються в той же день, ведуть до втрат прибутків банку, у той час як їхній дефіцит повинний бути швидко ліквідований щоб уникнути несприятливих наслідків поспішних позик або продажів активів, також ведучих до втрат прибутків.

Таким чином, ПАТ «Укресімбанк» повинен самостійно забезпечувати підтримку своєї ліквідності на заданому рівні на основі як аналізу її стану,

що складається на конкретні періоди часу, так і прогнозування результатів діяльності і проведення в наступному науково обґрунтованої економічної політики в області формування статутного капіталу, фондів спеціального призначення і резервів, залучення позикових коштів сторонніх організацій, здійснення активних кредитних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність»
2. Закон України «Про Національний банк України»
3. Інструкція про бухгалтерський облік доходів і витрат банку: Затверджена Постановою Правління НБУ від 18.06.12 № 255.
4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.03.14 № 368.
5. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства: Затверджено Постановою Правління НБУ від 28.06.14 № 369.
6. Положення про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів: Затверджено Постановою Правління НБУ від 17.12.13 № 561.
7. Положення про порядок формування та використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості: Затверджена Постановою Правління НБУ від 13.12.15 № 505.
8. Положення про порядок формування та використання банками резерву для відшкодування можливих за кредитними операціями банків : Затверджена Постановою Правління НБУ від 06.07.11 № 278.
9. Андрушків Б.М., Кузьмін О.С. Основи менеджменту. - Львів: Світ. 2015. - 296с.
10. Барановський О. Банківська система України: сьогодні і завтра // Дзеркало тижня. -2013. -№14. –С24.
11. Довгань Ж. Оптимізація ресурсної бази комерційного банку. // Фінанси України.-2011.-№6.-С.128-135.
12. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2015.
13. Аналіз діяльності комерційного банку / Бутинця Ф.Ф. та ін. - Житомир: ПП "Рута", 2011. -328с.

14. Васюренко Олег Володимирович. Банківський менеджмент: Посібник. -К. : Видавничий центр "Академія", 2011. -317с.
15. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М.Герасимович. -Київ. нац. екон. ун-т. -К., 2013. -599 с.
16. Банківський нагляд: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Грушко В.І. -К.: Центр навч. л-ри, 2014. -262 с.
17. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід): Навч. посіб. / Денисенко М.П. -К.: Вид. дім «Професіонал», 2014. -319 с.
18. Євтух О. Розвиток банківської системи в умовах нової економіки // Вісник НБУ. -2013. -№7. –С.24
19. Карманов Є.В. Банківське право України: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти. – Х.: Консум, 2010. – 464 с.
20. Качан О.О. Банківське право: Навчальний посібник. – К.: Юрінком інтер, 2010. – 288с.
21. Корнієнко Т. Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки. // Вісник НБУ.–2012.-№10.–С.14-17.
22. Банківський менеджмент: Підручник / Кириченко О.А. -К.: Знання, 2015. -831 с.
23. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. – Луцьк: “Вежа”, 2010. –558 с.
24. Банківські операції: Підручник / Міщенко В.І. -К.: Знання, 2016. -727 с.
25. Петрук О.М. Банківська справа. –К.:Кондор, 2014. – 461 с.
26. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі / Київ. нац. екон. ун-т. -К., 2012. -313 с.
27. Вступ до банківської справи / М.І. Савлука. - К.: Лібра, 2008.-344 с.
28. Банківське право України: Навчальний посібник. / Селіванова А.О. – К.:ІнЮре, 2009. – 384с.

29. Банківська справа. Навчальний посібник / Тиркала Р.І. – Тернопіль:Карток-бланш, 2011. -211с.
30. Лаптев С.М. Фінансове планування у банку. // Фінанси України. – 2011.-№8.-С.102-108.
31. Остап С. Деякі аспекти прибутковості та фінансової стійкості комерційного банку. // Вісник НБУ.-2011.-№2.-С.47-49.
32. Примостка Л. Управління активами і пасивами комерційного банку. // Вісник НБУ.-2011.-№2.С.39-43.
33. Алексеєнко М. Структура капіталу комерційного банку. // Фінанси України. –2011.-№4.-С.123-131.
34. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2013. – 599 с.
35. Аналіз діяльності комерційного банку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю "Банківський менеджмент" / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та проф. А.М. Герасимовича. – Житомир: ПП "Рута", 2011. – 384 с.
36. Банківська справа: Навч. посіб. для ВИЗ / За ред. Р.І. Тиркала. – Т.: Карт-бланш, 2011. – 320 с.
37. Банківський менеджмент: Навч. посіб. / О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С.Л. Роголь та ін.; За ред. О.А. Кириченка. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2012. – 438 с.
38. Банківський менеджмент: Навч. посіб. для ВНЗ / О.В. Васюренко – К.: Академія, 2011. – 320 с
39. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка: Учебник. — М.: Логос, 2008. — 192 с.
40. Головач А. В., Захожай В. Б., Головач Н. А. Банківська статистика. — К.: Українсько-фінський інститут менеджменту та бізнесу, 2011. —192 с.
41. Гладких Д. Основні показники фінансової стабільності банківської установи // Вісник НБУ. — 2009. — № 9. — С. 40—42; № 10. — С. 29—33.

42. Иванов В. В. Анализ надежности банка. — М.: Рус. делов. литература, 2006. — 320 с.
43. Ковальчук Г. Г., Коваль М. М. Ліквідність комерційних банків: Навч. посібник. — К.: Знання, КОО, 2009. — 120 с.
44. Кочетков В. Н. Анализ банковской деятельности: Теоретико-прикладной аспект. — К.: МАУП, 2012. — 192 с.
45. Мазаракі А., Шульга Н. Методологічні засади побудови рейтингової системи оцінювання діяльності комерційних банків // Банківська справа. — 2011. — № 3. — С. 26—30.
46. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: Фундаментальный анализ.— М.: Перспектива, 2016. — 191 с.
47. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: Кн. 2: Технологический уклад кредитования. — М.: Перспектива, 2012. — 191 с.
48. Панова Г.С. Анализ финансового состояния коммерческого банка. — М.: Инфра-М, 2009. — 425 с.
49. Полреман Д., Форд Ф. Основы банковского дела. — М.: Инфра-М, 2011. — 624 с.
50. Потоцкая Е.Г. Основные направления комплексного анализа деятельности // Бухгалтерия и банки. — 2011. — № 7. — С. 9—17.
51. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: Сучасні концепції, методи та моделі. — К: КНЕУ, 2012. — 316 с.
52. Раєвський К., Раєвська Т. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку // Вісник НБУ. — 2009. — № 3. — С. 31—42; № 4. — С. 35—48.
53. Садвакасов К.К. Коммерческие банки. Управленческий анализ деятельности. Планирование и контроль. — М.: Ось-89, 2008. — 160 с.
54. Тиркало Р.І., Щивоблок З. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: Основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг: Навч. посібник. — К.: Слобожанщина, 2012. — 236 с.

55. Черкасов В.Е. Финансовый анализ в коммерческом банке. — М.: Финансы и статистика, 2012. — 196 с.
56. Черкасов В.Е. Эффективность финансового анализа в банке — миф или реальность? // Бухгалтерия и банки. — 2012. — № 1. — С. 12—15.
57. Шеремет А.Д., Щербакова Г. Н. Финансовый анализ в коммерческом банке. — М.: Финансы и статистика, 2014. — 256 с.
58. Ширинская Е. Б., Пономарева Н.А., Купчинский В. А. Финансово-аналитическая служба в банке: Практ. пособие. — М.: ФБК-Пресс, 2013. — 144 с.
59. Економічний аналіз: Навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2011. — 540 с.
60. Экономический анализ деятельности банка: Учеб. пособие. — М.: Инфра-М, 2007. — 144 с.
61. Гудзь О. Є. Діагностика та управління платоспроможністю в аграрних підприємствах / О.Є. Гудзь // Сталий розвиток економіки. — 2016. — № 7 [10]. — С. 323–326.
62. Іонін Є. Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять „платоспроможність” і „ліквідність” / Є. Є. Іонін // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 6. — С. 31–36.
63. Фінанси підприємств. Непочаєнко О.О.: навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2015 — 363с.
64. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: Навч.пос.-3-тє вид., випр. і доп. / Л.О.Коваленко, Л.М.Ремньова. - К.: Знання, 2016. — 483 с.